

Згуба

Автор:

Панас Мирний

Згуба

Панас Мирний

ШЕДЕВРИ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ #1

«Згуба» Панаса Мирного – соціально-побутова п'єса, присвячена традиційній для автора темі нелегкої долі жінки***. На подібну тематику написані також й інші твори Панаса Мирного, зокрема, роман «Повія», оповідання «Лихий попутав» тощо.

Панас Мирний

ЗГУБА

Комедія в п'яти справах

Справляють:

Одарка, кріпацька вдова, 45 літ. Не так стара, як зостарена та засушена лихою долею та недостачами.

Хима, її дочка, 22 літ. Дуже красива дівчина, а потім молодиця.

Петро, 14 літ; Оріся, 10 літ: Одарчині діти.

Ївга, 35 літ. Сусідка Одарчина; дуже балакуча та цікава.

Грицько, 56 літ. Хрещений батько Химчин. Поважний та богобоязний чоловік.

Палажка, 50 літ, городська куховарка. Огрядна з себе.

Фенька, 27 літ, городська горнична.

Панич, 27 літ. Худий, високий, згорблений, наче сутулуватий.

Іван, 24 літ, робочий з залізної дороги. Красивий з себе парень, одягається теж красиво. Великий митець випити, погуляти, до дівчат залицятися.

Федір, 22 літ, теж робочий з залізниці. Приятель Іванів, а ще більший його прихильник до погулянок.

Поліцейські: перший і другий.

– СПРАВА ПЕРША —

Біля панського будинку, з двома виходами на вулицю, сидять на лавці за ворітьми Палажка і Фенька. Через вулицю провалля, огорожене перилами. Геть за проваллям унизу видно річку серед зелених лугов; за річкою – вокзал з залізної дороги, а за ним – синіють ліси, жовтіють поля, біліють церкви побічних сіл. Дуже красива картина.

Вихід I

Фенька. Ну што у нас і юлиця глуха, то бодай у ній не довелося нікому доброму жити.

Палажка. Ще краще у такому тихому місці жити: ніхто не скаче перед твоїми очима, гуркоту та лементу того не чути, що по людних улицах буває. А глянь он униз – як хороше!

Фенька. Што там хорошого? – провалля, та й тільки! А по юлиці і в празник людей не видно... Разве какая собака пробіжить.

Палажка. А живуть же, бач, люди, та ще й бога хвалять за те, що так тихо.

Фенька. То – кому надоело жити або хто зостарився... Звесно, такому і нада спокійствія.

Палажка. А ти ще не вгамувалася?... Не надолужило тобі отак по всіх усюдах тинятися? Ще життя тобі не далось взнаки?

Фенька. Чому не далось?... Та што наше життя! Салдати правду поють: «життя наше – копейка!» Што тут дивиться на його, – гуляй очертя голову!

Палажка. А потім що? Догуляєшся до сизого голубонька, та тоді – з мосту та в воду!

Фенька. Уж лучше з мосту та в воду, чим отак жити! Єслі би я, дурна, знала – нікогда би не стала сюда на місто.

Палажка. Та хто ж тебе отут і держить?

Фенька. Добуду тільки місяця – сейчас розсчитаюся.

Палажка. З богом, Парасю, коли люди лучаються! (Помовкли).

Фенька. Єслі би еще господи білі, как другіе господи... настоящіе... А то – какіе ето господи? Только одно названіе, што господи, а больше – как простіе люди.

Палажка. Коли й прості наймають та платять гроші, то й простим треба служити. Така вже, бач, наша доля: найнявся – продався! Хто найняв – тому й служи.

Фенька. У настоящих господ – приятно служить: всі с тобою благородно, обходительно поступають; а уж у етіх названих господ – одна мученька: і беседовать з ними неохотно.

Палажка. А з настоящими ти і в беседу вступала?

Фенька. А как же! Вот як я служила у Луценкових. Он хотя і купець, но багатий; а она – благородная – на хвортоплянах іграєть, по чужесторонньому говорить – по-хранцюзькому, по-німецькому, – в інституті була... Он уже не молодой і все по своему купечеському делу занят, все в роз'їзді та в роз'їзді; а она, бедная, одна – молодюсінька такая... Скушно ей одной дома. От ми с ней, когда он виедет із города, весь город выходим, по всіх садах побиваем. А домой как придем, то она меня возле себя все і держит; целую ночь с нею виговорим... І чего, чего ми только не переговорим с нею?... Она, значить, разоденеться што наилучше да й пойдьом гулять, а ідучи приказивает: ти, говорит, Феня, іді за мною да смотри, хто на меня будет засматриваться. А там от них недалеко жил один охвецер – картина, не охвецер! Всьо на нее посматриваеть да глазами – так і с'ел би... Вот про етого охвецера всю ноч і проговорим...

Палажка. Так чом же ти там не зосталася служити?

Фенька. Єслі би на меня, то я б од них нікогда не одійшла... і бариня не одпускала, да он расчитал... Узнал, што я от барині пісьма охвецерові носила. Ну – і расчитал!

Палажка. Ото ж то, бач, і е: дуже вже ви з своєю баринею по-чужесторонньому балакали та охвецерам пісьма писали та носили.

Фенька. От мужика всьо может статсья! Он мужик, не образований, а она – благородная... Ну, звесно, – не пара йому.

Палажка. Та видно, що благородна: дуже, бач, по-благородному з своїм чоловіком поступала.

Фенька. Ето што!.. У благородних так всегда, такая мода: барин себе амурами занімається, а бариня – себе.

Палажка. Що то за «амури» таке?

Фенька. От видите, ви етого і не знаєте. Ето значить: любов'ю заніматься.

Палажка. Он воно що! На бісового ж батька вони женяться? Так би уже й жили!

Фенька. Ето оно так нам кажеться, а ім нельзя: закон такой!

Палажка. Що ти плещеш? Який закон?

Фенька. Такой закон: еслі би вони не вінчані жили, то їх би нігде і не принімали...
Ещо мушинам так можна, а женщинам – нельзя.

Палажка. А як заміж вийде, то тоді вже все можна? Добрий закон! Хто ж це такий закон настановив?

Фенька. Ну, не закон – обичай, або мода.

Палажка. То ти так і кажи, що це мода, а не закон, бо такого закону споконвіку не було і не буде: люди – не собаки! А що мода, то кожному не заборониш свою моду установляти. Як тільки вона другим достається!.. Он нещасна Химка теж по-модному захотіла жити, та тепер і нудьгує світом.

Фенька. Што ваша Химка! Ви думаете, она святая?

Палажка. Хто ж каже, що святая? Якби святая, то в таке б не вскочила!.. Так – доброї душі дівчина, а от з пантелику збилася та й гине.

Фенька. Харашо гине, – другим на шию вішається!

Палажка. Кому? Що це ти плещеш таке?

Фенька. Те плещу, што знаю... Ви не били позапрошого воскресенія на свадьбі у желізнодорожного подмастерія, а я була з вашою Химкою і виділа, как она нашіптувалася з Іваном, какі йому бісики глазами пускала, – прямо на шию вішалася!

Палажка. От уже як забалакала з твоїм Іваном, то тобі здалося, що і на шию вішалася.

Фенька. Хороше балакала! А за верби чого шептатися ходила? Подлая ваша Химка, вот вам і всьо! Панич її содерже, все їй доставляє, а вона отак проти панича поступаєть! От как увижу панича да роскажу йому всьо, тоді і достанеться їй на орешки.

Палажка. Кажі, хтось тобі так і повіре! Хіба ніхто не знає твого Йвана, волоцюги всьогосвітнього? Такий, як залле очі, то не розбирає – де гора, а де низ, і в огонь полізе.

Фенька. Єслі приводу не будуть давать, то не пойдьоть. Чого до других девушек не приставаля?, а там їх било много... все с нею водилсь!

Палажка. Того, що, може, кращої за Химку не було. Молода, красива з себе – і не твому Іванові кинеться в вічі, – от він і пристав. Звісно, якби друга, більше сміла, то одрубала б йому, та й годі; а Хима не така: боялась, певне, його гострим словом образити.

Фенька. Да... Така вона з ним і викрутаси викручивала! То вона тут видає з себе тихону, а там, єслі б ви бачили її, – як сказ напал! Трохи на голові не ходила.

Палажка. Як була весела, то тобі вже здалося, що й на голові ходила Годі, кажу, плескати казна-що: не повірю!

Фенька. Ви нікогда мені не вірите. Взяти ее под свое крилушко да і не видите, какой біс у вашій Химці сидить!

Палажка. У кожної такий біс сидить, як у неї. Що вона нещасна, то й шкода мені її. Якби вийшла за кого доброго заміж, то добра б з неї жінка була... тільки не за твого Йвана, бо твій Іван – городське ледащо, волоцюга... От тільки що наряджається, як та кукла, та видає з себе хвалька, – то тим і кидається вашому братові в вічі; а як чоловік – то він слова доброго не стое. Не доведи, господи, Химці такого чоловіка! Тоді вже зовсім затопе свою голову.

Фенька. Годі, пожалуста, хвалить свою Химку, бо мені аж тошно.

Чутно здалеку гру на гармонію.

Палажка. Он лікар іде – поліче. Чуеш, як виграє? (Помовкли).

Через який час з переулка витикається Іван з Федором. Іван – попереду з гармонією у руках, виступа козирем; Федір – за Іваном, п'яний, поточується.

Вихід II

Федір. Ну, і якого ми гаспида оцими глухими улицями швендяємо? Пойдьом до трактиру!

Іван(забачивши Феньку і Палажку, почина співати, приграючи на гармонії).

Ой чий же се двор?

Приточив би я свой...

Хорошая девушка

Да по нраву мені.

Да по нраву прийшлась,

Полюбилася...

Бедна моя головушка

Зажурилася!

Фенька(гукаючи до Івана). Не журись: ось вона незабаром вийдеть да й утешить!

Іван. Здрастуйте, Пелагея Кондратьевна! Мое вам поштеніє! Сорок одно з утиральничком! (Розшаркується перед Палажкою і подає їй руку).

Федір(поточуючись). А мое – з салхвечкой!

Палажка. Здорові, здорові були. А що се: люди з церков повиходили, а ви з шинку?

Іван. С якого шинку? В трахтирі билі!

Федір. І ещо пайдьом! Потому – сьогодні день воскресний... гуляй! Правда, брат Іван?

Палажка. Такому молодому, як ти, воно не пристало б те робити, що другі безпутні заводять.

Федір. Почему не пристало? Раніше почнем жить – больше увидім.

Палажка. Швидко засліпить...

Іван. Так ето ви меня, тьотка Пелагея Кондратьевна, безпутним взираете?

Палажка. А то путній, може? Хай би вже сам волочився, та хоч отого не підбивав (показує на Федора, що стоїть перед ними чуманіючи).

Іван. Чуеш, Федоре! он тьотка говорить, што я тебя підбиваю?

Федір. Што тьотка в етом понімае?... Разве она может за наше випить? Бабйо, більш нічаво! Пайдьом, брат Іван! Што нам с етім бабйом водиться?

Фенька(призро). Бабйо!.. А ти не стоїш і баб'я... Випил одну да і з ног валишся.

Федір. Правду говориш, што одну... Одну – только не чарку, – держи карман шире! – кварту!.. Правда, Іван, кварту вкутали?... Вон наш подмастерья только чвьортку випил да и звалився, – с трахтиру домой понесли... А ми – по кварти черкнули!., да еще черкньом... Пайдьом, Іван!

Палажка. Добрим хвалишся!?

Іван. Да підожди, поговорим с людьми. (Сіда біля Палажки).

Федір. Знайшов з ким беседу вести? з бабйом!.. Не стоїть!

Фенька. А ти без Івана дороги не знайдеш? Як та тінь за ним слідкуеш: куди він – туди й ти!

Федір. Потому... одному скушно... Пойдьом, Іван!

Іван. Подожди. Он тьотка називаєт мене безпутним. А ви, тьотка, знайдіть мені пару та тогда і скажете – путній я алі безпутній!

Конец ознакомительного фрагмента.

Купить: https://tellnovel.com/mirniy_panas/zguba

надано

Прочитайте цю книгу цілком, купивши повну легальну версію: [Купити](#)